

Asia: VN/26048/2021

Lausuntopyyntö liikenteen esteettömyysvisiosta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Autismiliitto kiittää mahdollisuudesta lausua liikenteen esteettömyysvisiosta. Esteettömyys on laaja käsite, joka sisältää monia ulottuvuuksia. Esteettömyys sisältää fyysisen ympäristön ja aistiympäristön sekä sosiaalisen, psyykkisen ja kognitiivisen ympäristön toteuttamisen siten, että jokainen voi ominaisuuksistaan riippumatta toimia ja liikkua yhdenvertaisesti muiden kanssa. Taustamuistion alussa olisi mielestämme hyvä määritellä, mitä esteettömyydellä tarkoitetaan ja huomioida käsitteen laaja-alaisuus, joka tulee esiin myös vision sisällössä.

Arviolta noin 10 %:lla väestöstä on kehityksellisiä neuropsykiatrisia häiriöitä (jatkossa neurokirjo) kuten adhd, autismitkirjo, Tourette ja kehityksellinen kielihäiriö. Kyseessä on siis iso ryhmä. Neurokirjon piirteet ovat synnynnäisiä ja koko elämän mittaisia ja ilmenevät yksilöllisesti. Ympäristön esteettömyydellä on merkittävä vaikutus autismitkirjon ja neurokirjon ihmisen toimintakykyyn. Jotta autismitkirjon ja neurokirjon ihmiset voivat toimia ja liikkua yhdenvertaisesti rakennetussa ympäristössä, tarvitaan mm. aistitiedon käsittelyyn, hahmottamiseen, keskittymiseen ja tarkkaavuuteen, kommunikaatioon ja toiminnanohjaukseen ja osalla myös ymmärtämiseen liittyvien ympäristön esteiden vähentämistä tai poistamista. Aistiherkkyydet ovat yleisiä neurokirjon ihmisillä, ja niitä esiintyy 8 %:lla kaikista lapsista.

Fyysinen esteettömyys voi tarkoittaa neurokirjon ihmisten kannalta mm. toimintojen ja tilojen selkeyttä ja helppoa hahmotettavuutta, selkeiden opasteiden käyttöä, valaistuksen häikäisemättömyyttä ja säädettävyyttä, hyvää akustiikkaa ja äänieristystä, häiritsevien äänien, taustamelun ja kaikuisuuden vähentämistä ja poistamista, ylimääräisten näköärsykkeiden vähentämistä (esim. lasiseinät eivät ole suositeltavia), hiljaisia tiloja ja erillisiä tiloja esim. työskentelyyn, riittävää tilojen mitoitus, hyvää ilmanvaihtoa sekä maanläheisiä ja murrettuja värejä.

Lausunnolla oleva esteettömyysvisio on mielestämme onnistunut. Toivoisimme kuitenkin, että vision tekstiin voisi vielä lisätä sanan yhdenvertaisuus: Kaikki voivat toteuttaa haluamansa matkan sujuvasti, turvallisesti, itsenäisesti ja yhdenvertaisesti. Vision arvoperustan osa-alueet: esteetön matkaketju, moniaistisuus, käyttäjäkokemus ja yhteistyö, ovat kannatettavia.

Seuraavassa joitakin tarkempia kommentteja:

Käyttäjäkokemus: ”suunnittelussa tulee ottaa huomioon vähintäänkin neljän eri erityisryhmän: liikkumisesteisten, näkö- ja kuulovammaisten ja ns. helppokäyttäjien tarpeet. Helppokäyttäjillä tarkoitetaan esimerkiksi ikääntyneitä, joille erilaisten digipalveluiden käyttäminen on hankalaa tai erilaisia neurologisia haasteita omaavia henkilöitä, jotka tästä syystä tarvitsevat yksinkertaista käyttöliittymää.” (s. 4)

Toivomme, että lauseen alkuun lisättäisiin neurokirjon henkilöt ryhmänä, jonka tarpeet tulee myös ottaa huomioon esteettömyyden suunnittelussa. Neurokirjon ihmisten esteettömyystarpeet esim. ympäristön aistiesteettömyyden osalta eivät ole kaikilta osin samanlaisia kuin ns. helppokäyttäjillä tai ikääntyneillä, eivätkä ne liity pelkästään digipalveluihin. Esteettömyyttä koskevassa sääntelyssä ei huomioida riittävästi neurokirjon ihmisten esteettömyystarpeita.

Liikkumispalvelut kohta 1. Uudet liikkumispalvelut sekä digitaaliset palvelut suunnitellaan esteettömiksi (s. 5)

Mielestämme digitaalisten palvelujen kohdalla olisi selkeämpää käyttää termiä saavutettavuus. Tämä vastaisi yleistä käytäntöä ja lainsäädäntöä. Digipalveluja koskevaan tekstiin ehdotamme lisättäväksi palvelujen, tiedon ja viestinnän saavutettavuuden. Saavutettavuudessa tulee huomioida myös kognitiivinen saavutettavuus kuten sisällön selkeys, loogisuus ja helppo ymmärrettävyys sekä palvelun helppokäyttöisyys ja käyttäjäystävällisyys. Selkokielestä hyötyvät monet. Myös visuaalisista ohjeista on hyötyä monille autismikirjon ihmisille (vrt. moniaistisuus).

Liikennevälineet kohta 2. Toimijoilla on ymmärrystä erityisryhmiin kuuluvien ihmisten tarpeista ja kyky vastata niihin (s. 6)

Kiitämme mainintaa, että toimijoilla tulee olla ymmärrystä erityisryhmiin kuuluvien ihmisten tarpeista ja kykyä vastata niihin. Palveluntarjoajien ja -tuottajien tulee tunnistaa erilaiset erityisryhmät sekä heidän tarvitsemansa palvelut ja avuntarpeet. Tähän olisi hyvä lisätä, että henkilöstö tarvitsee myös koulutusta eri tavoin vammaisten ja toimintarajoitteisten ihmisten kohtaamisesta, esimerkiksi autismi- ja neurokirjon ihmisten kohtaamisesta sekä heidän avun ja palvelujen tarpeidensa tunnistamisesta. Erityisen tärkeää tämä on asiakaspalvelussa työskenteleville.

Autismiliiton mielestä liikenteen esteettömyysvisio antaa hyvän lähtökohdan liikenteen esteettömyyden ja saavutettavuuden kehittämiseen. Vision toimeenpano ja konkreettiset toimenpiteet ratkaisevat onnistumisen. Konkreettisten toimenpiteiden suunnittelun tulee osallistaa vammaiset ja toimintarajoitteiset ihmiset sekä heitä edustavat järjestöt.

Lisätietoa: Autismiliiton esteettömyysohjelma <https://autismiliitto.fi/materiaalia/esteettomyys/>

Valjakka Sari
Autismiliitto ry